

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Officio Cvrati Ad Praxim, Præcipve Circa Repentina, & Generaliora

Possevino, Giovanni Battista Bernardino

Mogvntiæ, D.MC.X.

Cap. XII. De Officio Curati extra Sacramenta. Pauperum, aliarumq[ue]
miserabiliu[m] personarum curam paternam gerere.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42233

DE
OFFICIO CV-
RATI,
EXTRA SACRA-
menta.

Caput duodecesimum.

1.

VERITVR. An

Curatus teneatur
quærere peccato-
res publicos degē-
tes in sua parochia?

*Curatus
quærat pec-
catores pu-
blicos de-
gentes in
sua curia.*

Resp. Sine dubio Curatum teneri,
non dare Sacramenta peccatoribus
publicis: & cum non possit illos co-
gnoscere, nisi de eis inquirat, tene-
tur eos inquirere: Et cū Sacramenta
possint peti omni tempore, Cura-
tus omni tempore debet hac noti-
tia esse instructus. Ideo statim atq;
Curatam fuerit adeptus, hanc
inquisitionem faciat. Tol. Inst. lib.

V. 6

s. cap.

5. cap. 5. numero septimo, not. 7.

*Quomodo
Curatus
querat de
peccatorib.
publicis.*

2. *Queritur.* Quomodo Curatus quærat istos peccatores publicos? *Respond.* Non posse dari certam regulam, sed prudentiæ esse relictum. Debet sanè inquisitio esse prudens, & diligens, ac potest eam facere per se, & per interpositam personam.

*Quandiu
duret in-
quisitio fa-
cta.*

3. *Queritur.* An facta semel inquisitio sufficiat pro vno anno, vel an saltem pro quoto tempore? *Resp.* Non posse dari certam regulam; hoc vnicum certum esse, quod teneatur non dare Sacramenta peccatoribus publicis, ideo debet semper esse instructus quinam sint tales, ut ritè suo possit officio fungi. Qui singulo mense, vel saltem eo tempore, quo communio solet frequentari inquireret, credo suo muneri in hac re faceret satis. Bona practica cum plebeis erit, admonere eum, qui est peccator publicus.

publicus, ne accedat ad communionem, nisi prius se Curato ostenderit, ut Curatus habeat tempus deliberandi de re ipsa.

4. *Queritur.* Quanto tempore *Peccator publicus quantum talis duret.* quis dicatur durare peccator publicus? *Resp.* Non posse in hoc dari certam regulam, hoc vnum clarum esse, hunc non communicandum, nisi postquam populus fuerit certificatus de illius emendatione. Nau. cap. 21. num. 55. Silu. verò Euch. 3. q. 5. not. 2. ait, non esse communicandum, quoad vsque fecerit publicam poenitentiam. Practica. Cum peccator iste ostenderit signa emendationis, vel Curatus de illius licentia propalaue- rit eum esse confessum, & poenitere, satis dicetur non esse amplius peccator publicus. Nau. ibi. Et si quis semel desiit esse peccator publicus, potest, & debet semper de illo inquire, sicuti de ceteris totius paro-

paro-

parochiæ, quales nam sint, ut scia-
tur quid agendum in Sacramento-
rum administratione. &, si facta
diligentia, Curatus nihil sciuerit,
exculabitur.

Persona scandalosa. 5. *Queritur.* Quid aget Curatus,
cum eo, qui est quidem in peccato,
sed celat statum suum; puta, quia
habet domi concubinam, quam
dicit esse famulam, sicuti etiam de
omni alio, de quo est magna suspi-
cio, & datur scandalum? *Resp.* Cõ-
munionem negandam peccatori
ita publico, quod nulla tergiuersa-
tione valeat celari. At propter so-
lam suspicionem, etiam probabi-
lem, non est neganda. Sil. Euch. 3.
q. 5. not. 3. Practica. In confessio-
ne cognita veritate, non absolvas,
nec ad communionem admittas,
nisi prius dimissa concubina,
aut relicto quidquid agit, quod
impedimentum facit: tamen si in
facto sit magna suspicio extra con-
fessio-

fectionem, & cum scandalo; puta, quia fœmina quæ retinetur est iuuenis, & valdè compta, & non præferte esse, qualem dicunt, amanter priuato colloquio ad eam eiiciendam hortare; si non proficis, rem ad Episcopum deferas, & quod decreuerit, facias.

6. *Quæritur.* Quid ager Curatus cum meretricibus? *Resp.* Quo ad *Meretrices an tollerantur de.* communionem idem agendum, ac cum peccatoribus publicis. Quoad verò ad tolerandas eas in Curadistingue. Si habitant in loco designato à Principe seculari, & locus sit in sua parochia, sinas habitare: Si non habent locum destinatum, & habitant in parochia, idem agendum. Si verbi gratia es in oppido, & aduenit meretrix, vt ibi inhabitet, sine habitare, dummodo sit solà, ne forte sit in concubinato, si sit associata. Si habitat in hospicio, vt cōmuniter fit in castellis,

lis, alicubi constitutum est, non tolerandas has mulieres, nisi per aliquot dies. Si nulla adsit. Constitutio, poterunt tolerari, quā diu ipsæ ibi habitare voluerint, dummodo non causent scandalum: In vniuersum tamē melius est eas expellere.

Quid si in loco paruo, puta oppido, fuerit vna, aut altera meretrix, & iuuenum procacium multa turba, & inter se, vt communiter solet euenire, cognatorum, & affinium, promiscuē se similibus mulieribus ingerentium, & per consequens contrahentium affinitatem ex fornicatione, an saltem tunc sint eiiciendæ? Consule Episcopum, cuius prouidentia reseruatur prouisio. Quid verò magis expediat an has tolerare, vel non, Episcopus viderit.

*Peregrinos
venientes
in sua Pa-
rochia.*

7. *Queritur.* An Curatus, & quomodo inquirat de peregrinis venientibus ad habitandum in sua parrochia?

rochia? *Resp.* Obseruet constitutiones sui Episcopi, quòd si de hoc non constet aliquid, ita agat. Si sunt viri soluti, bellè poterit inquirere de conditione status illorum: Si habent fœminas inquiret an sint propriæ, & si allegent matrimonium, postulet fidem matrimonii, aut saltem testes. Sufficiet vnicus si fuerit fide dignus, quia in his, quæ non sunt in præiudicium tertii sufficit vnicus testis. Silu. testis quæst. 5. & fortè sufficiet mulier, ex Silu. testis quæst. 1. not. 2. Et de omnibus tam solutis, quam vxorem habentibus, inquiret de fide, & moribus. Azor. 2. p. lib. 3. capit. 12. quæst. 16. *Hoc probat si docuerint de communionem in Paschate.* Maximè aduertat ad medicos, & ad magistros scholæ, præcipuè si veniunt à loco hæretico, vel Cura est in loco hæreticis vicino, & hoc maximè curet.

Pare-

Pa rochus ruralis, quia in ciuitatibus adsunt multa alia praesidia.

An Curatus teneatur ad hoc sub mortali? *Resp.* Clarum esse negligentiam in hac re esse in magnum populi praerudicium, cum possint vagari mali, & haeretici, & multum officere, & ideo videtur obligatus sub mortali: hoc est enim bene populum regere, arcendo lupos. Porro in multis locis Episcopi cauent, ne medici, vel magistri scholae admittantur, nisi prius facta fidei professione in manibus Curati. Ideo Curatus Constitutiones sui Episcopi sciat, & obseruet.

*Curatus
an corri-
gat pecca-
ta Publici.*

8. *Queritur.* An Curatus teneatur obuiare peccato publico, puta, videt populum currentem ad arma, dissolutum, & quasi ouatem in coitu animalium, an teneatur obuiare? *Resp.* Teneri si potest. Si per bonas rationes habet probabile posse impediri, tenetur facere quantum

Ex
tum p
tion
cund
corre
oppe
est. I
liter
medi
hoc n
tur. I
9.
mali
facia
lum
tus,
Et p
cidu
lent
sint
2. p.
affir
ram
in v
trar

tum potest, quia talis est lex correctionis. Aduerte tamen quod in secundo casu non tenetur, quia in correctione opus est prudentia, & opportunitate tēporis, quæ illi deest. *Expediet in magna rixa, cui aliter prouideri non possit, prodire in mediū cum imagine crucifixi, quia hoc modo similia validè impediuntur. Idem agendū in rebellionibus.*

9. *Queritur.* An facienti maius malum possit consulere minus, ne faciat maius? *Resp.* Posse, non solum quando Curatus est requisitus, sed etiam cum est irrequisitus. Et per istam rationem infinita deciduntur. Et licet in casu de consulente minus malum facienti maius sint duæ opiniones citatæ ab Azor 2. p. lib. 22. capit. 16. quæst. 8. Vnam affirmantem, alteram negantem; tamen cum benè eligatur quod est in vna opinione, licet habeat contrariam, videtur sequenda affirmans,

An facienti maius malum consulat minus.

mans, cum pro se habeat canones, Concilia, & bonam rationem. Vide Azor 2. p. libro 12. capitulo 16. quæst. 8. Sot. de iust. libro 6. quæstione prima, articulo quinto.

*Curatus an
mala oc-
cultia im-
pediat.*

10. *Queritur.* An Curatus teneatur impedire multa mala occulta, quæ nouit vel per certam relationem, vel per vehementem suspicionem? Verbi gratia, quid agat si audierit, vel habuerit suspicionem in tali domo suæ parochiæ conuenire monetarios, vel sodomitas, aut similes? *Resp.* Curatum non habere aliam obligationem, quam eam, quæ nascitur ex regulis correctionis fraternæ, licet illa circumstantia officii Curati magis astringat ad correctionem fraternam Curatum, quàm alios cæteris paribus. Porro prudentius est rem Episcopo, vel sapienti conferre, & deliberata exequi.

III. *Queritur.* Quomodo Curatus

ag. t.

aget cum stultis suæ parochiæ?

Resp. Si sunt amentes, à natiuitate, *Quid aget cum stultis.*

non det Sacramenta, vt de singulis dicitur. Omnes. Diligenter tamen inquirat quantum rationis vsum habeant, vt nouerit quid agendum, si accesserint ad Sacramenta, vel eis indiguerint. Et credo expedire istam diligentiam prætermittere tempore collationis Sacramenti, ne Curatus in illo puncto imparatus inueniatur.

12. *Queritur.* An Curatus possit *Licentia laborandi in festo.*

Resp. Vbi datur recursus ad Episcopum, vel Vicarium, non posse: vbi verò negatur dictus recursus, vt in villis, & castellis, posse. Silu. Dominica qu. 4. not. 3. Azor Inst. 2. p. lib. 1. cap. 28. quæst. 6. Qui tamen addit hanc restrictionem posse non in perpetuum pro omnibus, vel aliquibus festis, sed quotiescumque adfuerit causa legitima.

Azor

*Auctoritas
dispensan-
di in labore
in festo quo
fundamen-
to nitatur.*

Azor ibi. Porro nota, quod quan-
do Episcopus, vel Vicarius adiri
non poterit, Curatus poterit dare
talem licentiam, non solum decla-
rando causam esse iustam, quam
impetrans allegat, sed etiam quan-
do non constat de tali iustitia, di-
spensando in eo, quod de necessa-
ria iustitia fortè deesset petitioni.
Silu. dispensatio quæst. 1. & 4. &
clarius. Ieiunium quæst. 1. not. 3. li-
cet ibi loquatur de ieiunio. At, quæ
conueniunt ieiunio, etiam intelli-
guntur de laborando in festo quo-
ad licentiam, quia vtriusque est ea-
dem ratio.

*Curatus
pro quanto
tempore
dat licenti-
am laboran-
di in festo.*

14. Quæritur. Pro quanto tempo-
re, seu pro quot festis Curatus dabit
licentiam laborandi in festo, cum nō
possit eam dare in perpetuum, ut est
dictum ex Azor? Respond. Et cre-
do dicendum posse dare pro omni-
bus illis, in quibus non potest haberi
recursus ad Episcopum, vel Vica-
rium.

rium. Verbi gratia. tempore collectionis fœni magna necessitas eiusdem colligendi urget, quia ne ultimum damnificatur à continua pluvia; eodem tempore instat messis, & adfunt duæ vel tres festiuitates continuæ; At si Episcopus, vel Vicarius consulatur ita distant, quòd responsum haberi non possit opportunè, tunc Curatus pro tribus illis festis, credo tutò poterit licentiam laborandi concedere. Quod autem de collectione fœni dictum est, eodem modo potest adaptari ad omnes similes casus. Vt vero Curatus ne nimis suo iudicio fidat, consulat Episcopum suum in tempore; & quod ipse præscripserit, faciat.

15. Causæ autem laborandi in festo iustæ sunt, necessitas damni evitandi, vitæ sustentandæ, & aliquoties festo. *Causa laborandi in festo.* es utilitas, puta cum piscandum est ad tinnos, qui discedunt, si tunc

NON

non capientur. Silu. ibi. & omnes. Sed cum ad has ex variis capitibus, reducantur diuersi casus, omnis causa, quæ erit rationabilis erit iusta. Sciendum tamen est festa nostra non coli ea obseruatione, qua sabbatha Iudæorum colebantur. Ideo inter lenitatem, & rigorem oportet Curatum incedere. Ita agendum consulerem. Vbi male obseruantur festa, reducere sensim, & non vno conatu ad illorum obseruationem transgredientes, & vbi obseruantur, non laxare habenas facultatis laborandi. Cæterum Curatus (præsertim consulto antea suo Episcopo, siue Generali, aut certe foraneo Vicario,) bene aget, in omni casu etiam debili, (dummodo rationabili) dare licentiam; quia verè potest declarare & dispensare, vt liberet populū à laqueo transgressionis festi, quem fortè incurreret nō habita licentia.

Et

Et notet Curatus ruralis, quòd si habeat magnam difficultatem in sanctificandis festis, poterit aliquando agere cum Officiali Principis secularis Domini loci, ut ipse ad observantiam cogat, quod facile benè cedet.

16. *Queritur.* An Curatus pro licentia laborandi in festo possit aliquid exigere? *Resp.* Azor Inst. 2. p. lib. 1. capit. ult. quæst. 11. negare hoc de Episcopo, sed tandem limitando, concedere, posse, non quidem pro licentia, sed mutando opus servile laborare volentis, in aliquam largitionem, quæ tamen cedat in opus pium. Sed, cum ea quæ de Episcopo in hoc casu dicuntur, conveniant etiam Curato, absente Episcopo, & eius Vicario, cum eadem limitatione poterit Curatus. Et fortè bonum erit remedium, pro reducenda ad observantiam sanctificatione festi, ubi popu-

An accipiendum aliquid pro licentia laborandi in festo.

lus multum in ea est relaxatus. Si tamen hoc velis praticare, consulo agas de Episcopi consilio, & quæ dantur non perueniant ad manus tuas, sed dentur pro causa pia, & dentur manifestè, vt omnis suspicio euitetur. Item obseruandum, ne ista exigantur, nisi quando causa laborandi est dubia, quia si clarum est esse iustam, legitimè, sine alia exceptione, datur.

*An cura-
tus remit-
tat pœnam.*

17. *Queritur.* An Curatus ruralis absente Episcopo, & Vicario, qui videt in festo laborantes, vbi est constitutio Episcopi, quòd laborantes in festo soluant tantum, possit ad libitum eam pœnam remittere? *Resp.* Si prohibetur ab Episcopo, non posse. S. Tho. 22. quæst. 67. artic. 4. Silu. iudex quæst. 11. not. 5. Sot. de iust. lib. 5. quæst. 4. artic. 3. Armil. correct. §. 1. Si tamen ex aliqua causa rationabili expediret remittere, est remittenda.

Caet,

Caet. correct. P. In quo magna est opus prudentia, & bona conscientia, quam Spiritus Sanctus dirigat. Armil. ibi. Si tamen in illo loco ex consuetudine legitima Curati remittunt, & exigunt ad libitum, poterit exigere, vel remittere, ut libuerit: Si autem remittitur, vel exigitur ad libitum Curati, & nescitur an Episcopus consentiat, iudicandum est consentire, quia si abnueret, declararet, & quia ita communiter fit. Quid simile habetur, & deducitur ex Soto de Iust. lib. 5. qu. 4. artic. 3. Vbi habet inferiorem non posse minuere, vel leuare poenam superioris, quando ita à superiore mandatum est; ergo, infero, si non est mandatum hoc, poterit. Ita tamen practicandum credo. Curatus non sit nimis facilis in condonando, ne det ansam laborandi; Præterea ego non remitterem laboranti ad lucrum, vel laboranti cum

scandalo, nisi causa rationabiliter euinceret condonandum.

*An cura-
tus remit-
tens pœnam
assumat.*

18. *Queritur.* An Curatus prohibitus ab Episcopo remittere, aut laxare pœnam, si alterutrum egerit, ad aliquid teneatur? *Resp.* Silu. iudex quæst. 11. not. 5. affirmare teneri ad dictam pœnam soluendâ, sed contrarium est verius iuxta dicenda capitulo 15. numero. 29.

*Quando la-
boranti cre-
dendum.*

19. *Queritur.* Quid si Curatus post laborem sciuerit aliquos in festo laborasse, sed cum causa, an teneatur credere, vel debeat exigere pœnam? *Resp.* Teneri, credere, quia per iustam causam isti laborantes fuerunt excusati, ideo non debent cogi ad pœnam, quia ita rationabiliter iudicatur mentem esse Episcopi, cum alias videatur irrationabile obligare excusatum.

*Licentia ci-
bi prohibiti.*

20. *Queritur.* An Curatus de licentia manducandi cibum prohibitum

hibitum infirmo, & ob quam cau-
sam? *Resp.* Sicut potest dare licen-
tiam laborandi in festo, sic posse
concedere facultatem edendi ci-
bum vetitum in absentia Episcopi,
vel Vicarii. Curatus tamen de hoc
non fit sollicitus, quia hanc licenti-
am dat medicus. Omnes. Et qui-
bus ex causis possit dari, nullus præ-
ter medicum potest præscribere,
quia sunt aliquæ infirmitates, quæ
magna vi impetunt, vt febris ar-
dens, & tamen esus carniū est
malus, & sunt aliæ infirmitates,
quæ multo minori impetu ferun-
tur, imo aliquoties lenitate, vt de-
bilitas magna, & tamen requirunt
esum carniū. Ideo indigens me-
dicum consulat. Si verò in loco
non sit medicus, vt in villa, Curatus
non angatur scrupulis, sed det eam,
quotiescunque videbitur illi ratio-
nabile petentem ea indigere; quia
credulitas in hoc sufficiet. & si

X ;

causa

causa non sit omnino iusta, poterit dispensare, ut est dictum de laborando in festo, & reddere causam iustam.

*Licentia
non ieiunandi.*

21. *Queritur.* An Curatus det licentiam non ieiunandi? *Resp.* Dare non solum in oppidis, & villis, ubi non adest Episcopus, nec Vicarius, sed etiam in ciuitatibus praesente Episcopo, & Vicario, quia sic est consuetudo legitima. de quo ultimo Nau. cap. 21. nume. 21. & Caet. summa. Ieiun. negant, contra quos affirmat Azor Inst. p. p. lib. 7. capit. 29. q. 3. Causa autem valida erit, quæ est vera, vel sine malitia, & quæ bona fide putetur vera. Caet. & Nau. ibi, licet verè non sit talis, quia sufficit credulitas inculpata, & Caet. ibi.

*Modus dispensandi
in preceptis ecclesiæ.*

22. Nota tamen bonam practicam. Quando dubitatur an causa sit sufficiens, aut Curatus verè cognoscit non esse sufficientem, tunc
Cura-

Curatus ipse cum Caet. ibi commutat opus in quo dispensat, in orationem, eleemosynam, aut aliud simile pium. Et quæ dicuntur de commutatione ieiunii, intellige in omni commutatione cuiusvis præcepti Ecclesiastici.

23. *Queritur.* An Curatus det licentiam peregrinandi? *Resp.* *Licentia peregrinandi.* Hodie non esse in usu: tamen si petatur, detur, sed caueat in literis ne inserat nisi quæ ad ipsum spectant. puta dicat N. communicavit in Paschate, & narret vera, & non teneat ambiguis verbis defectus licentiandi, puta, non dicat, & bonæ famæ, de eo qui est à Curia condemnatus, aut aliud simile.

24. *Queritur.* An Curatus det suis licentiam confitendi alteri? *Licentia confitendi.* *Resp.* Omnes de hac licentia loqui, & in specie Tol. Inst. lib. 3. cap. 13. num. 11. not. p. Vbi habet Curatum posse dare suis licentiā confitendi

omni exposito, & etiam alteri Curato. Pro quo sciendum, cum Episcopus aliquem ad confessionem admittit, admittere sine præiudicio Curatorum. Ita Candelab. de confessione nume. 15. Idem potest elici ex Tol. ibi. Regulares tamen hac licentia non indigent, cum per eorum facultates possint omnium ad eos accedentium confessiones excipere. Dicendum igitur. istam licentiam dandam, ubi talis vigeat consuetudo, ubi verò non viget, ut in multis locis est videre. nec dandam, nec petendam. At ubi datur, Curatus sit facilis in ea concedenda, & sufficit in generali allegare iustam causam. Silu. confessor. p. q. 6. not. 1. Notet præterea Curatus, si in loco sit solus, & sui non vadant aliò ad confessionem, curet saltem semel in anno obtinere ab Episcopo aliquem confessorem insolitum, ut sui liberius possint confiteri,

fiteri, si fortè propter aliqua verecundarentur faciem ipsius Curati, & hoc poterit fieri in Paschate, vel Iubilæo.

25. *Queritur.* An Curatus teneatur exorcizare suos obsessos à spiritibus malignis? *Resp.* Et dico, teneri, cum non habent alium exorcizantem, vel illi nolint uti alio, ne factum detegatur: quia hi sunt in magna necessitate, nec per alium possunt ab ea subleuari, & per consequens Curatus tenetur. Et cum necessitas ista magna sit, credo Curatum teneri sub mortali. *Excusandum autem iudico, si renuat humilitate, vel quia non credat se facturum satis misero energumeno.*

Porro Curatus non utatur superstitionibus, quæ sæpè tamquam pro secretioribus remediis circumferuntur. Bonus liber est Fustis, & Flagellum dæmonum, sed sacerdo-

X s

cerdo-

sacerdotale Romanum non postponatur.

Restitutio- 26. Queritur. Quomodo Cura-
nes pro ali- tus restitutiones faciat pro aliis?
is quomodo *Resp.* Si occurrat ei restitutionem
faciat. facere pro alio, procuret syngrapham, qua solutionem factam doceat, & hanc det restituenti, ut certiore faciat de restitutione. Nau. cap. 17. num. 68. Fortè erit melius duplicatam syngrapham accipere, unam quam det restituenti, & alteram, quam apud se retineat, qua docere possit de veritate, si unquam contigerit. Porro ne nominetur persona restituens syngrapha poterit esse talis Ego N. accepi à N. Curato tali, tot, tali die, mense, & anno, pro restitutione, quam aiebat mihi factam.

Casus de
restitutio-
ne.

27. *Queritur.* An Curatus, qui est verè pauper, & fortè egens, qui accipit decem restituenda Titio, possit adito Titio dicere, quidam qui debet

debet tibi decem, sed est pauper, orat ut illi remittas. An, si Titius remiserit, Curatus possit sibi illa decem retinere, cum verè sit pauper, & mendacium non dixerit? *Resp.* Non valere remissionem, quia non fuit voluntaria; quando enim Titius remisit, intellexit de omni alio à Curato, distincto, Curatus enim loquebatur in tertia persona, & ideo dolosè locutus est. Si tamen Curatus iste diceret, Ego tibi decem debeo, remittis? Et Titius annueret, valeret remissio. Et, si Titius diceret Curato da pauperibus, ipse Curatus tunc posset sibi retinere, partem, vel totum secundum regulas Silu. eleemosyn. q. 3. nota tamen, quod Silu. eleemosyn. qu. 2. in fine ait, quod non posset sibi retinere. At tu tene cum Nau. cap. 17. numero 93. & 171. quod si verè est pauper, posset sibi retinere, maximè de consilio confessarii.

quod tamen non intelligas de necessitate, sed ad suam maiorem cautelam.

*Inducat
deuotiones
publicas &
priuatas,
& quomo-
do.*

28. *Queritur.* Quomodo ager. Curatus introducendo deuotiones in suo populo? *Resp.* Si inducit deuotiones priuatas, puta ieiunandi, aut orandi, aut similium, quæ ab ipso proposita populus acceptat, benè agit, sed caueat, ne ipse deprehendatur illa non obseruare cum possit, quia destrueret ædificatum.

Si verò deuotiones sunt publicæ, puta processiones, festationes aliquorum dierum, aut similia, non inducat, nisi populo proposita, & per ipsum acceptata. Hoc ita benè cedet. Habeat Curatus amicum prudentem, & probum cui fidat, huic suam intentionem aperiat, & per illum curet proponi populo quasi rem propriam, & non Curati, & tandè deferri ad ipsum Curatum,

tum, pro illius voto obtinendo: & tunc Curatus si in negotio sint difficultates, eas proponat, ut populus sciens, & volens rem amplectatur. Nullum enim violentum durabile. Caueat autem prætextu deuotionis, & specie honoris proponere populo, quæ in Curati eiusdem utilitatem cedant, quia res est homine Christiano indigna, & sordida prudentia, & si contigerit aliqua proponere, è quibus Curato utilitas obueniat, intentio Curati, non in bonum proprium, sed populi feratur. Et si melius optat actum iri, non proponat nisi, quæ sunt puræ deuotionis. Si velit autem propositâ stabilitatem acquirere, muniat eas Episcopi consensu.

29. *Queritur.* An Curatus ob- *Consuetudines loci obseruet.*
seruet consuetudines suæ curæ, puta de danda candela in Purificatione, thure in vigilia Ascensionis, & similia? *Respond.* Obseruet, quia etiam.

etiam per Episcopum posset cogi. Omnes alias consuetudines non implicantes peccatum obseruet ad vnguem, & nouitates fugiat, quia sunt odiosæ, at, si necessitate cogente aliquid sit mutandum, tunc bonum erit illud peragere cum consilio, quasi illud petens, maioris partis suorum, aut saltem maiorum de plebe, vt potius videatur morem gerere, quam imperare. Et non curet de honore, aut similibus, quia sunt nugæ. *Cauat* verò *diligenter* introdūcere aliqua, ex quibus populus possit sibi ius prescriptionis euincere; Ideo si quid simile concesserit, clarè protestatur, se pro illa vice solum, & non ulterius concedere: quia sæpè euenit Curatum liberaliter aliqua concedere, quæ, cum velit postea populo negare, maximè inter rudes, omnia clamoribus insonant, & sæpè non effugit magnas molestias, maximè si concesserit po-
tentio-

tentioribus, multò magis Ecclesiasti-
 cis, & personis præse ferentibus reli-
 gionem, ut sodalitatibus, siue Con-
 fraternitatibus laicorum, & multò
 magis si sapiant pietatem. Omnia
 tamen tuò concedet, quæ suo non re-
 pugnant officio: repugnantia verò
 prudenter, & graò concedet, sit exem-
 plum. In oppido non adsunt nisi due
 Misse, & in prima ut commodiori,
 solet Curatus docere docēda, & mo-
 nere monēda. Quidam de populo,
 vel laicorum societas de novo funda-
 ta, optat die quadam stabilita cele-
 brari. Missam in aurora pro ho-
 nore dictæ societatis. Curatus vide-
 at an concedat in perpetuum, &
 an concessio sit futura officio suo im-
 pedimento, puta, quia populus eget
 instructione, & elabatur, cum non
 possit Curatus in tali Missa docere
 nec saria eò quod in secunda sit ad-
 futura maior pars populi eadem in-
 structione egente, & in utraq; Missa
 idem

idem peragere non possit. In similibus ergo Curatus prudenter, & raro postulata concedat.

Si per consuetudinē fiat peccatum an observanda.

30. *Quæritur.* An Curatus consuetudinem obseruet, quando populus ea abutitur ad peccatum, vel superstitionem? *Respon.* Cum res ista sua natura sit indifferens, fit, ut qui ea utitur malè, id ex sua prava natura faciat, ideo Curatus non dicetur causa peccati, & per consequens non tenebitur necessario ab ea abstinere, & non dare iuxta consuetum. Curatus igitur populum admoneat de peccato commisso in abusu rei concessæ. Quod si post admonitionem perleuerauerit, nec timeatur scandalum, seu murmur in populo, poterit reuelare consuetum; sed & si dederit, non peccabit, quia verè non potest esse certus, an populus abusus re accepta. Melius est admonere Episcopum de abusu, & iussu exequi.

Idem.

Idein aget de consuetudinibus,
quæ peccatum præ se ferunt, puta
non eundo ad ecclesiam post funus
non eundo ad Missam iuvenes nu-
biles, & similia: Quæ pro viribus
exterminabit. Si non valet, rem ad
Episcopum deferat, & iussa exe-
quatur.

31. *Queritur.* An Curatus det *Consilium*
consilium, & quomodo petenti *contra ter-*
illud, quando resultat in damnum *tium.*
tertii? *Respon.* Nunquam simili-
bus se ingerat, nisi manifesta cha-
ritas, aut necessitas urgeant, tunc
etiam prius inspiciat, si possit dis-
sidentes concordare; si non potest,
dicat veritatem eo modo, quo po-
test, id est, certum pro certo, & du-
bium pro dubio. Melius est, si re-
mittat negotium ad peritum, quia
benevolentia populi erga Cura-
tum est necessaria pro bono regi-
mine. Ideo Curatus abstineat sem-
per ab his, quæ animos alienant: &
quæ

quæ sunt alienationem afferentia
deriuat in alios, salua semper con-
scientia, quia multa debet facere,
etiamsi certò esset illi moriendum,
& in hoc sit intrepidus. In summa
ita viuat, loquatur, & scribat, ac si
omnia certò nosceret censuranda
ab inimicis. Vide etiam multa in c.
præcedenti.

*Curatus sit
eleemosy-
narius.*

32. *Quæritur.* An Curatus tene-
atur esse eleemosynarius? *Resp.* Si-
ne dubio teneri, sed an teneatur ex
iustitia, velex charitate, tres sunt
sententiæ.

Prima. Est Nauar. de redditibus
Ecclesiasticis, qui vult teneri ex iu-
stitia.

Secunda. Est Caiet. 22. quæst. 185.
artic. 7. qui tenet, quando redditus
sunt pingues, deberi eleemosynam
pro quarta parte.

Tertia. Est S. Tho. 22. quæst. &
artic. dicto: Sot. de iust. li. 10. quæst.
4. articul. 3. conclus. p. Azor 2. p.
Inst.

Inst. lib. 12. capit. 11. q. 1. dicentium
 teneri ex iustitia de bonis illis, quæ
 sunt deputata pauperibus, si fortè
 Curatus hæc habeat: si non sunt de-
 putata, teneri lege charitatis. Vult
 autem Azor ibi obligatum Cura-
 tum arctius, quam laicos, quia ait
 laici obligantur præcepto naturali,
 & diuino, clerici verò naturali, di-
 uino, & canonico.

33. *Queritur.* Quantam eleemo-^{Quantum}
 synam dabit Curatus? *Resp.* Caiet.^{eleemosynā}
 ubi supra, & Sot. quæst. dicta art. ^{dabit.}

4. Velle dandam esse quartam par-
 tem fructuum ab eo qui habet
 pingue beneficium. Azor verò
 cap. dicto. quæst. 1. vult dandum,
 quantum superest, ex decenti, &
 commodo victu. Quando verò
 Curatus in hoc peccet, vide Sum-
 mistas, & in specie Silu. eleemos.
 quæst. 1. & clarius Azor Inst. 2. p.
 lib. 12. cap. 17.

34. Quid agendum cum Curatus
 sit.

*Curatus
pauper quo
modo elee-
mosynam
procuret
pro paupe-
ribus.*

fit pauper, & non habet unde eleemosynam valeat erogare, & tamen eleemosyna necessariò sit danda?

Respond. Si indigentia sit ordinaria seu communis, puta quærentium hostiatim, & accipientium si non ab vno saltem ab alio, nihil aliud agat: Si sit insolita, & magna, commendet ipse necessitatem alicui diuiti, vt ab eo indigens recipiat. Si hoc non potest, parochus curet accipere ab aliis, & data porrigat. Ideo bonum consilium est, post adeptam Curatam instituere in sua Cura sodalitatem aliquam, quæ huiusmodi miserabilium curam gerat. Vel si hoc non potest, notificare populo, vt eleemosynam largiatur, quando eiusdem Curati nomine mittentur viri, vel mulieres ostiatim quærentes pro miserabilibus. Et notet Curatus, præcipuam curam gerere miserabilium, qui secreta paupertate premuntur,

muntur, & maximè eorum, qui sunt honestæ conditionis, & bonis moribus præditi.

35. *Quæritur.* An Curatus teneatur quærere suos indigentes, vel sufficiat dare eleemosynam, cum eorum inopiam exploratam habuerit? *Resp.* Tol. Inst. lib. de septem peccatis mortalibus, cap. 35. in fine: affirmare, aliter non satisfacere. Sed videtur melius dicendum. Si Curatus habet bona dispensanda pauperibus, quia illorum vsui sunt deputata, tenere eos quærere, si sunt ex superfluis beneficii sufficere dare occurrenti, absque quod eum inquirat. Nauar. capit. 24. numero 9.

36. *Quæritur.* *Quomodo geret se Curatus in his eleemosynis, quas pii in usum Ecclesiæ, vel alium pium e- largiuntur?* *Resp.* *Mentem elargientium exequatur: Si nihil explicent, ita exponat, ut publicè constet* *de*

An pauperes quærat.

De eleemo-

synis piis

quid ager.

de

302 DE OFFICIO CURATI
de effectu, ad sui honoris manutenti-
onem, & ad aliorum bonorum exem-
plum.

Curatus sit 37. *Queritur.* An Curatus tenea-
hospitalis. tur esse hospitalis? *Resp.* Concil.
Tridentin. sess. 25. capit. 8. de refor.
admonere omnes habentes bene-
ficia ecclesiastica exerceant hospi-
talem, quantum per eorum pro-
uentus licebit. Ideo si Curatus, ea
que voluerit dare in eleemosynam
in hunc usum conuerterit, bene a-
get, non tamen tenetur ad hoc sub
mortali, cum non præcipiatur.

Defendat 38. *Queritur.* An Curatus tene-
miserabiles atur defendere suos paræcios mi-
serabiles? *Respon.* Lessium de Iust.
lib. 2. capit. 9. numero 13. & numer.
94. velle Curatum teneri defende-
re suos solum in ordine ad spiritua-
lia. Concil. Tridentin. verò sess. 23.
capit. p. de reform. ait. Cum diui-
no præcepto mandatum sit omni-
bus, quibus animarum cura com-
missa

missa est, inter alia, pauperum, aliarumq; miserabilium personarum curam paternam gerere, &c. Ideo videtur dicendum, si potest, teneri, non quidem de iustitia, sed ex charitate, licet crediderim arctius, quam aliud Christianum. Sciat enim Curatus se positum in refugium, & spem omnium suorum auxilio indigentium, ne miseri omni spe destituti desperent. Ideo videat, quia male poterit otari, cum saepe non desinit quibus se implicet. In hoc tamen sit prudens, ne dum vult miserabiles defendere, transeat in sinistram opinionem defensorum, si sint personae, de quibus possit haberi suspicio, ut foeminae. Ideo in hoc ita se gerat. Auxilium praestet, si expeditur, vel si videat miserabiles carere omni alio auxilio. ista enim modificantur secundum regulas eleemosynae, quae recte dicto modo datur. Qui vero sint

miser-

miserabiles vide Silu. aduocatus q.
2.3. & 4.

*Faciat pa-
ces.*

39. Curatus componat paces. Ideo
sciat modos dandi satisfactionem
læsis. Notet tamen, vt conciliet a-
nimos solum, à cerimonia verò, &
pactis, absteineat quantum potest,
sed habeat virum auctoritatis, quo
in huiusmodi vtatur, quia ita eua-
det magnas molestias, quæ sæpè
solent euenire in fractione pacto-
rum, & pacis. Cæterum non plus
tenetur ad hoc, quam cæteri Chri-
stiani. Sed & si in loco viderit ali-
os idoneos relinquat illis hanc
prouinciam.

Caueat etiam sub hac regula à
faciendis sponsalitiis, hoc est, à tro-
uare marito, & moglie, quia ista aut
non fiunt sine mendaciis, aut ma-
lè fiunt sine eisdem, & de S. Am-
brosio legitur, quòd semper absti-
nuerit ab huiusmodi.

Liber ba-

40. Curatus habeat librum bapti-
smi,

fini, & matrimonii ex Conc. Trid. *ptismi, &*
 sess. 24. cap. 2. de reform. matrim. In *matrimo-*
 libro baptismi scribat, vt est di- *ni.*
 etum cap. 9. num. 43. In libro verò
 matrimonii scribat coniugium, ac
 testium nomina, diem, ac locum
 contracti matrimonii. Vnusquis-
 que sequatur formulam suæ Curæ.
 Mea hæc est.

Die N. Maii 1608. Petrus, &
 Berta, factis inter Missarū solemnia
 trinis denunciationibus, tribus di-
 ebus festiuis continuis, videlicet
 die 1. 4. & 3. mensis N. dicti anni,
 & nullo impedimento allato, ser-
 uatisque aliis seruandis, coniuncti
 sunt matrimonio à me N. in Pa-
 rochiali N. talis loci, & inter Mis-
 sarum solemnia ibidem benedi-
 ctionem matrimonialem receper-
 unt (quando est danda) præsentibus N. & N. testibus.

Si fuerit dispensatio obtenta, à
 Sanctissimo D. super aliquo gra-
 du,

Y

du,

du, post illa verba, Nullo impedimento allato, addo, & obtenta dispensatione à Sanctissimo super gradu N. & admissa per D. Vicariū, vt in filio; & addo reliqua.

*Modus bonus practi-
candi ma-
trimoniū.*

Quoniam verò matrimonium est Sacramentum, & recipere Sacramenta in mortali mortale est, eodem mane meos communico, & postea adsto celebrationi matrimonij, & statim in Missa do benedictionem matrimonialem. Si placeat modus, eo vttere, quia vere est tutus. Cum verò sit probabile contrahentes, puta quia plebei, vel rustici nesciunt peccatum esse mortale contrahere in mortali; an Curatus teneatur eos admonere, cum item probabile sit eos non secuturos bonum consilium de pramittenda confessione? *Resp.* Non teneri, primo quia, quis scit, sint in mortali nec ne, & in dubio censendi sunt non esse, cum nemo suæ salutis

Ex
tis sit
ret, d
inhi
diciu
in su
alias
ret in
ita p
Si ra
Veri
nam
ret,
re ist
bona
effec
quæ
clus
41.
pro
mur
E
toru
seru
nec
tis

tis sit immemor, & dato quod sciret, dico secundo non teneri, quia in his, quæ sunt citra alterius præiudicium, relinquendus est ignorans in sua ignorantia, quia inculpabilis: aliàs si admoneretur fortè persisteret in opinione non confitendi, & ita præberetur illi ansa peccandi. Si tamen Curatus isti notificaret Veritatem, & disponderet ad bonam contritionem, non malè ageret, credo tamen tutius relinquere istum in sua bona fide, nisi per bonas coniecturas speretur bonus effectus. deducitur ex Sot. dist. 12. quæst. 1. artic. 6. in probatione conclus.

41. Curatus habeat etiam librū *Libri mortuorum, & confirmatorum.* pro notandis mortuis. Hoc communiter observatur.

Habeat etiam librum confirmationum. hoc etiam communiter observatur. Sed in ciuitatibus non est necesse, cum confirmatio con-

Y 2 feratur

508 DE OFFICIO CURATI,
feratur in Cathedrali, & ibi con-
firmati notentur. In oppidis vide-
tur necessarium, quando Episco-
pus non habeat secum notarium
scribentem.

An peccatū 42. Quæritur. An non habere
non scribe- istos libros, vel non notare notan-
re baptiza- da, sit peccatum, & quale? *Resp.* De
tos mortu- baptismo, & matrimonio esse pec-
os, & con- catum mortale, quia ita iubetur à
firmatos. Conc. loco dicto, & cap. p. eius-
dem sess. de refor. matr. & quia ce-
dit in magnum populi damnum.
De mortuis, & confirmatis erit idē
iudicium, quando negligente Cu-
rato, omnes negligunt, maximè v-
bi sit Episcopi constitutio, & con-
suetudo scribendi; Vbi verò non
sit nec constitutio, nec consuetu-
do non condemnarem de mortali.

Curatus 43. Quæritur. An Curatus teneat-
an faciat tur facere fides baptismi, matrimo-
fides ma- nii, mortuorum, & confirmatio-
rimonis ba- nis quando exiguntur? *Respond.*
ptis mor Te neri,

Teneri, quia ad hoc sunt dicti libri ^{tuorum, &}
 constituti, & potest accipere pro ^{confirmatio-}
 sua mercede illud, quod in loco ^{torum.}
 solitum est dari; si verò fiant gratis,
 gratis & ipse faciet.

Revelationes. excommunicati- ^{Revelatio-}
 onum, recipiat, vel non accipiat ^{nes excom-}
 pro ut est consuetudo loci, & si ac- ^{municatio-}
 ceperit, & sit tradenda copia siue ^{nis.}
 exemplum accipiat, vel non acci-
 piat mercedem, prout pariter est
 consuetudo loci. *Tertius est, propter*
multa incommoda, quae possunt se-
qui, vel curare, ut accipiantur ab a-
lio, ut à notario, vel ipsum Curatus
non scribere revelata, sed solum ac-
cipere scripturam revelationum per
revelantes factam, vel saltem non
accipere propria ipsius Curati scri-
ptura, nisi presentibus testibus; Ita
enim evitantur multa molestia.

45. Curatus studeat Sacerdotali ^{Curatus}
 Romano, & habeat ad manum ^{studeat Sa-}
 quae in eo monentur, tum ut pos- ^{cerdotali.}

Y 3 fit

§10 DE OFFICIO CVRATI

sireuellere, & excludere superstitiones, si de illis dubium est, tum vt accendat suam, & populi deuotionem ad obtinendas gratias ibi notatas. Et sciat me vidisse mirabilia; nec faciliter transeat ad alium librum cum in illo sint omnia necessaria. Et in remediis in bonum populi, puta contra grandines, locustas fata vastantes, non solum sit facilis, sed ipsemet etiam irrequisitus ea proponat. Idem agat in mortalitate animalium, & similibus; non quod ad ista ex præcepto teneatur, sed quod ita agens beneuolentiam populi acquireret, & illius deuotionem augebit, & merebitur actu charitatis.

Aduerte autem circumferri Sacerdotale, seu Rituale paruum Venetiis impressum, in quo sunt multa superstitiosa, puta de certis Missis dicendis cum certo numero cande-

candelarum, & alia huius generis. tu eo non utaris. prohibetur enim per instructionem positam in Indice librorum prohibitorum, ubi agitur de correctione §.2.

Si contingat in propria cura magnam domus incendium, prater ordinem externam, quam vicini confecerent, sciat etiam ipse Curatus optulari ad extinctionem. Ideo proiciat in ignem Agnum Dei benedictum per Papam, mirabiles enim effectus, si fides, & deuotio adsint, inde sunt visi.

46. Curatus à multis caueat sine *Ad quibus* licentia Episcopi, quam curabit *caueat.* habere semper in scriptis, & reponet, sicut cetera omnia, quæ iubentur per scripturam, ut possit de iussis rationem reddere.

Primo non proponat reliquias sine Episcopi facultate obtenta.

Secundo non proponat indulgentias, etiam Papales sine *Indulgentie.* *Excommu-* *nicatio.* Episcopi

scopi iussu, nec excommunicationes, etiam Papales.

Miracula.

Tertio. Non miracula noua, sine approbatione Episcopi. Narrare tamen aliquod miraculum auditum à fide dignis poterit ædificare audientes, sed id fiat cum sale discretionis.

*Ædificare.
Pingere.*

Quarto. Non sinat ædificare, nec pingere in sua Ecclesia, vel in alia sibi subdita; & si adsit Episcopi licentia, non sinat pingere nisi secundum exemplar Episcopi propositum à pictore, & ab eodem admissio per subscriptionem.

*Iudæa non
lactent.*

Quinto. Non sinat Christianas lactare Iudæos, nec vice versa; nec Christianos in Sabbatho seruire Iudæis; similiter non sinat Iudæas obstetricare Christianis, nec vice versa.

Videat præterea omnia, quæ iubentur ei ab Episcopo per Constitutiones synodales, vel quomodolibet

modolibet, & ea ad vnguem obseruet.

47. *Queritur.* Quid agat Curatus in omni re insolita, puta si afferratur fulminatoria Papæ exequenda sub excommunicatione, & ferens nolit Episcopi votum expectare? *R. p.* Exequatur, & quamprimum Episcopum moneat. Idem eodem modo agat, si adueniat visitator, aut commissarius, qui se dicat Apostolicum; aut alius qui de facto mandatum exequi velit. Considerandæ tamen patientes, quia & aliquoties nebulones sub hoc nomine vagati sunt. Practica. De omni re insolita moneat quamprimum Episcopum, vel Vicarium. Et si per tempus hoc non potest, Curatos vicinos consulat de modo, quo & ipsos ab huiusmodi casibus se extricauerunt, & secundum consulta agat, si tamen consilium sit rationabile. Excipe istos

In euentu insolito quid ager.

Y s beni-

benignè, & tracta amanter, & interim, vt est dictum mone monendum. Numquam tamen aliquem admittas ad ea, quæ sunt ultra facultatem quam habet: Ideo considera literas facultatis illius: & neminem sine literis admittas, quia si Legati solent eas ostendere, multò magis tenebuntur inferiores commissarii.

*Curatus sit
prudens.
exactio creditorum, &
legata pia.*

48. Curatus studeat multum prudentiæ, pro quo vide capit. præcedens. Ideo in exactione suorum creditorum ex bonis Ecclesiæ potius sit remissus, quam concitatus: sic & lites etiam Ecclesiæ cum modestia agitet. Legata pia etiam expedit leniter exigere, quia viui non deterretur à bono faciendo. Res honoris, & famæ melius tractantur si deserantur, hoc est melius est eas suppressere, quam velle per ventilationem decidere. Expedit habere virum bonum, & prudentem,

rem, & emergentia cum eo consul-
tare, & exequenda non nisi matu-
radeliberatione, aggredi, & libe-
raliter agere, quæ liberalitatem vo-
lunt, ne dum auarè remedium ten-
tas, omnia fiant frustra. Scias erro-
rem nunquam comitari charita-
tem, & prudentiam.

49. *Quæritur.* Quid si in Eccle-
sia subdita Curato ad aliquam ima-
ginem miracula fiant? *Resp.* Cele-
riter Episcopum moneat, & iussu
exequatur. Et si ibi fideles multas
largiantur eleemosynas, idem a-
gat; cuius verò sunt dictæ eleemo-
synæ. vide Silu. decima quæst. 2:
not. 3.

*Miracula
nova, &
collecta.*

50. *Quæritur.* Quid agat Cura-
tus, si in sua Cura adueniat aliquis
faciens, vel miracula vera, vel quæ
videantur miracula, & valde insolita?
Resp. Vidi d. ceptos à quadā malè fe-
riata tertiaria S. Francisci, quæ
per euentus estases frequentes

*Faciens
miracula,
vel valde
insolita.*

continuo victu ex fructibus, & herbis, & quotidiana cōmunionē facium fecerat. Ita videtur agendum. Primo sis incredulus, & ad omnia tanquam suspēta oculum figas. (etiam si per confessionem Sacramentalem cōstet tibi de contrario) quia tunc te habes ut personam publicam, & debes uti scientia publica non privata.

Secundo. Si quæ aguntur clarè, constat esse mala, prohibeas fieri, & Episcopo monito iussa exequere. Sed ista vix in ciuitatibus eueniunt. caueant Curati rurales. Tu verò factio, antequam ab Episcopo admittatur, nullo modo auctoritatem prebeas, ne habearis consentiens peccato alieno.

Porro si vis experiri quo spiritus ducatur ista faciens, diligentes interrogationes, si datur tempus, foris rem detegens: si non datur tempus, observa si ista faciens gloriam querit, si lucrum venatur, si facta vanitatem sapiunt, si faciens est moribus incompositis,

positis, si humilitatem ostendit. Finge aduocare brachium seculare, si videris timorem, habeas omnia suspecta. Super omnia aduertas, si concordat in dictis, quia, ut ait scriptura, isti prophetae habent spiritum mendacij.

51. *Queritur.* An Curatus teneatur reddere librum prohibitum ei, *An reddat librum pro* qui eum sibi ostendit, ut videret, *hibitum.*

an prohibitus esset? *Respon.* Si iudicat probabile dominum non usurum libro, puta ipsum laceraturum, vel allaturum ad Inquisitorem, reddat: Si verò scit, vel habet probabile, dominum illo usurum, tenetur sub mortali, domino non reddere, quia nec furioso, sub mortali reddendus est ensis depositus, quo se, vel alium occidat. S. Tho. 22. q. 6. 2. artic. 5. Caiet. ibi. Sor. de iust. lib. 4. q. 7. artic. 1. ad p. principale argumentum.

52. Quid si vir atrox velit librum suum,

*An cum
periculo
meo tenear
reddere li-
bram.*

*solus est
ergo mundus
mundus.*

suum, alias probabiliter mihi im-
mineat damnum, an tunc tenear
reddere? *Resp.* Sot. vbi supra, in red-
ditione rei alienæ, si est in iniuriam
suam, vel aliorum, non reddenda,
si commodè potest. Quibus adde me
non teneri cum periculo vitæ meæ
impedire periculum alienæ vitæ:
Item non teneri cum periculo vitæ
meæ impedire eum, qui ex malitia
peccat, si peccatum animæ ipsius
tantum noceat, si autem peccatum
ipsius noceat animabus aliorum qui
non ex malitia peccaturi sunt mortaliter,
& alio modo illis provideri non poterit,
tunc teneor exponere vitam meam pro
animabus illorum, quia ita reprimat
leges defensionis, & correctionis
fraternæ. Ideo iuxta dicta practicandum
in casu proposito. Porro prudentia ex
omnibus in commodis Deo iuvante
Curatum liberabit. Ita posset praticari.
In omni casu.

casu quo iudicaueris posse, vel non
 posse reddere librum, priuū blan-
 dis verbis demulceas dominum ad
 relinquendum librum: Si ista non
 proficiunt, cunctatione rem pro-
 trahe, vsque ad tempus confessio-
 nis, & tunc iniice scrupulum con-
 scientiæ domino, vt relinquat. Si
 ista non iuuent perde cum malo li-
 bro, aliquid tuum etiam bonum,
 puta sine in flumen cadere, aut in
 loco, quo extrahi non possit, & ita
 amissio rei tuæ excusabit factum, &
 reddet dominū placatū. Vel defer-
 rem Vicario Episcopi, & age cum
 eo quasi tecum habeat quæstionē,
 tu verò quasi velis probare librum
 habuisse ab alio, quem nolis nomi-
 nare, induc dominum tamquam
 testē. Prudentiæ non defunt varia
 remedia, & vt plurimū, qui ista de-
 ferunt ad Curatum, sunt delicatio-
 ris conscientiæ, & ideo rarò potest
 euenire,

euenire, vt non acquiescant dicto Curati. Vidi, qui dono dans approbatum librum, facile obtinuit improbatum.

An Curatus comburatur libros malos.

53. *Queritur.* An casu quo Curatus librum non reddat possit eum comburere, vel quid de eo agat? *Resp.* Si liber est hæreticus, Azor Inst. p.p. lib. 8. cap. 16. q. 11. affert duas sententias: Aliam dicentium propria auctoritate posse comburi; Aliam tradendum Inquisitori fidei, cum hoc possit fieri, sine magno suo damno, aut periculo. Si verò liber est de prohibitis alio nomine, puta quia obscænus, superstitiosus, vel quomodocumque suspensus, Curatus poterit eum comburere, vel certè ita lacerare, vt nulli sit vsui, & ita communiter practicatur. Porro hoc agat priuatè, & in præsentia Domini libri, vt reddatur Curatum verè perdere librum, non pro se hoc titulo, quòd sit malus, retinere.

54. *Quæ-*

54. *Queritur.* An Curatus peccet, si eum accedit, habens librum prohibi-
 tum, vel breue supersticiosum ostendendum, antequam eum accipiat dicat, si est res prohibita non reddam, vt dominus rei vel libri ex talibus verbis, non det rem illā aut librum, & ita Curatus euadat molestiam, quam timet dicta accipiendo, & non reddendo? *Resp.* Non facere, & nolle facere reduci ad idem genus; & sicut peccaret si male redderet, sic peccat si arte ista euadit ne accipiat. Porro peccatum erit maius minusue, secundum rationem periculi causandi ab illa non acceptione.

55. *Queritur.* Quid aget Curatus cum ostenduntur illi breuia, vel res supersticiosæ? *Resp.* Eodem modo, quo dictum est num. 51. & sequentibus.

56. *Queritur.* An Curatus, qui in aliena domo videt rem supersticiosam, *An furan-
 da res ma-*
 lam,

*An Curatus peccet
 nolens destruere librum ut euadat molestiam.*

*Breuiæ & supersticio-
 sa.*

*An furan-
 da res ma-*

*Laus de-
servatur.*

fam, vel librum malum possit cum furari ut destruat, cum non sit probabile posse aliter è manibus domini eripi? *Resp.* Et non credo teneri ad hoc, cum zelum comitari debeant scientia, & discretio; posset enim excitare rixas, & magnos rumores in domo illa.

*An det li-
centiam
faciendi co-
medias.*

57. *Queritur.* An Curatus in festo det licentiam faciendi comedias, circulatoribus, & similibus suas artes exercendi? *Resp.* In civitatibus cum non dare, quia hæc cura ad Episcopum spectat: In oppidis verò, & castellis absente Episcopo, & eius Vicario siue generali, siue foraneo, observet Constitutiones sui Episcopi: Vide Azor. Inst. 2. p. lib. 1. capit. 28. quæst. 3.

*An impedi-
at fabrica-
oes longe à
curata.*

58. *Queritur.* An Curatus ruralis, ubi omnes sui vivunt gregatim intra oppidum possit prohibere, si quis in agro, intra limites sue Parochie, sed in loco dissito velit fabricare domum

domum ad eam inhabitandam, ex quo fiet, Curatum multum laboraturum ad Sacramenta illi afferenda? Resp. Si nulla constitutione municipalis loci ista prohibentur, nec Curatum posse prohibere; si vero vetantur, posse tali constitutione immunitatem suam querere.

59. Quæritur. Quid agendum si in *Matemati-* loco fuerint, vel aliunde soleant *cos, & in-* adaentare, ut sæpè est videre in op- *divinos* pidis diuini, & qui malefici a reme- *arceat.* dio non Ecclesie, sed ignoto dissolunt? Resp. Consulendum Episcopum, & iussa exequere. Si urgentia casus hoc non patiat, & clarè constat de malitia actus, utere auxilio brachij secularis, & in carceratos denuncia Episcopo.

60. Quæritur. Si veniat aliquis, qui habeat literas Papæ Legati, vel *Quomodo* alterius inferioris, & velit com- *se habeat* mendari populo, quomodo agen- *in collectis* dum? *pro aliqua* re.

dum? Resp. Dictum esse supra nu.
 Non commendandos nisi Episcopo,
 vel Vicario per subscriptionem an-
 nente. Istius generis sunt literæ pro
 redimendis captiuis, pro Iudeis ba-
 ptizatis pro hæreticis conuersis, &
 similibus. Et si facienda sit aliqua
 collecta insolita, puta pro maritan-
 da meretrice, quæ asserat, si adiune-
 tur, pijs eleemosynis, se posse nube-
 re, Curatus difficilis sit in creden-
 do, & non deueniat ad hoc, nisi re
 benè expensa. Et si tutò agere ve-
 lit, non aggrediatur rem nisi Epi-
 scopo consulto; & si illi visum fue-
 rit aliter posse agere, non det, quæ
 fuerint collecta, nisi postquam verè
 contraxerit. Vidi enim in hoc frau-
 des.

Absolutio 61. Quæritur. Quid aget Curatus
generalis si populus impetret à Papa, ut ali-
ab excom- quoties sit, absolutionem generalem
municatio- ab omnibus excommunicationibus
ve. ignotis, quas fortè aliqui de populo
 incur-

incurrerunt, ut eorum territorium
 fecundetur, per quas credunt steri-
 litatem contraxisse, quomodo tunc
 ista absolutio danda? Resp. Si in
 Breui Papæ præscribatur forma, il-
 lam observandam: si non præscriba-
 tur, ut vidi, cum in nullo Rituali,
 vel Sacerdotali, (quod viderim)
 præscribatur, observa prius iussa à
 Sanctissimo, quæ communiter sunt
 ieiunia, vel Processiones, siue sup-
 plicationes publicæ, & illis absolu-
 tis, super populum adstantem, facta
 confessione generali, absolutionem
 da super omnes, & quascumque ex-
 communicationes, si & in quantum
 sint eis innodati, virtute diploma-
 tis Sanctissimi concessi, in nomine
 patris, & filij, & spiritus sancti. A-
 men. Forma posset esse. Virtute fa-
 cultatis concessæ à Sanctissimo D.
 N. Papa. N. absolvo vos omnes, ab
 omnibus excommunicationib⁹, si &

in quantum eas incurristis, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Amen.

Curatus 62. *Queritur.* An Curatus ruralis
an teneatur teneatur tueri ius Episcopi. verbi
ius Episcopi gratia, videt aliqua fieri, cuius cognitio est fori Ecclesiastici, an Curatus tunc teneatur monere Episcopum, & ius illius tueri? *Resp.* Si admonuerit Episcopum benè acturum, non tamen credo teneri ad hoc. ratio est, quia Curatus deputatur pro Cura animarum, non pro defendendo iure Episcopi: Si tamen crimen sit in exitium populi, credo teneri saltem ex charitate impedire tale damnū, & sub mortali; sicuti etiam si est damnū tertii, dummodo speretur profectus, & cesset ratio maioris scandali. Quæ vero crimina sint fori Ecclesiastici vide Azor Inst. 2. p. lib. 3. cap. 53. quæstione 1. & 2. Et sunt omnia illa quorum prohibitio ortum
 habet

habet ex iure canonico solo, vel simul cum iure diuino, vel naturali, sed absque ciuili: talia sunt hæresis, simonia, vsura, matrimonium contractum in gradu prohibito, vel contra aliud præceptum canonicum, violatio voti, violatio singulorum præceptorum Ecclesiæ, sacrilegium in Sacramentis commissum violatio alicuius censuræ Ecclesiasticæ. Crimina verò mixti fori sunt Adulterium, sacrilegium, fortilegium, blasphemia, violatio castitatis, virginum Deo Sacrarum. Concubinatum aliqui faciunt mixti fori, alii solius fori Ecclesiastici Azor ibidem.

63. *Queritur.* Quid de isto casu.

Quidam Curatus oppidi videt suos manifestè per publicum consilium decretare rem intrinsecè malam, puta vendere frumentum ultra pretium currens, aut aliud simile, an teneatur hoc impedire? *Resp.*

Proui-

An Curatus obuiet decreto populi malo.

Prouisionem huius rei pertinere ad Episcopum ex Azoribi qu. 2. Ideo Curatus ita agat, si datur recursus ad Episcopū, recurrat, & iussa exequatur: si non datur recursus, & speretur emendatio, nitatur pro viribus contra dictū consilium, agat tamen blandē & suauiter; si non speratur profectus non tenetur, quia frustra ageret. In dubio tamen de profectu, si contra niteretur non malē ageret. Notet tamen Curatus oppidi siue oriundus, siue sit aduena, non misceat se publicis populi negotiis, nisi charitate, vel necessitate cogente; nam nec decet, & ista odium pariunt.

*Caveat ne
nolens leno-
cinium a-
gat.*

64. Caveat Curatus, ne prætenu pietatis ab improbo in lenocinium nolens trahatur: verbi gratia. Mulier improba alienum amans, ut ad peccandum ei commodum præbeat, adit Curatum dicens. Domine talis (expresso nomine) non
finit

finis me vivere, dum enim maritus
 meus noctu surgit ad opera, & offi-
 cinam adit clausa domo, & clauē
 sub porta demissa, venit, & apertō
 ostio mihi vim intentauit, sed mi-
 nis coegi eum re infecta discedere;
 quæso agas ne in posterum sit mihi
 molestus, alioqui super caput eius
 malitia illius descendet. Hæc o-
 mnia autem dicit, vt per Curatum
 notificetur illi, qua hora, & quo-
 modo possit ad eam ingredi. Vidi
 contingentiam facti non semel. Ca-
 ueat diligenter Curatus, libens pro-
 mittat opem, sed non præstet, nisi
 factus fuerit certior virum verè in-
 sequi talem mulierem, & nec tunc
 fraternè corrigat, nisi cum speratur
 profectus. Prudentia tamen præbe-
 bit alia subsidia destruendi proter-
 uiam talis malæ foeminæ.

65. *Quæritur. Quomodo se geret Modus
 Curatus, qui habitauerit inter hæ- gendi cum
 reticos pro illorum conuersione, 65 hereticis.*

Z

pro

pro defensione bonorum, ne heresi inficiantur? Resp. Et primo, pro defensione videtur, inter multa, que possunt fieri, agendum ita. Excubare, ne virus altius serpat. Hoc autem promouet, hereticorum apostasiam, petulantiam, arrogantiam, & cetera vitia inculcare: sic item heresum contradictionem, absurditatem, fraudes, grauitatem, & sexcenta monstra inde enata, & damnata, que cum ista colluue inundarunt in Principum, publicum, & priuatum exitium, exactè explicare. Fiet enim inde, ut boni reddantur beneuoli, & non tam facile opinione sua moueantur. Cauere etiam poterit Curatus, ut auxilio brachij secularis, ne augeantur heretici, aliquo priuilegio, aut commodo, sed sint statum illorum pristino contenti; & si fieri potest, magis adstringantur. Et si magistratus, vel Princeps secularis sint

EXTRA SAC. CAP. XII. 531

sint heretici, non prætendat titulum religionis, sed interesse temporaneum, quod prudentia docebit, ne petitio sit suspecta, & promissio cedat vacua effectui.

Pro conversione verò illorum videtur dicendum, conversionem hominis esse opus Dei, tamen non deponendum. ut autem dicamus, quibus medijs homine medio hoc Deus disponat, sciendum. duplici vias nos posse procedere. Prima est Disputativa, & de hac utilissimè scripsit Bellarminus Cardinalis suas controversias, & Stapletonus libros suos de principiis fidei, & de doctrina iustificationis controversæ. Sed ista via quærit hominem, qui secretiora theologiæ penetraverit, & talem non facile videas in villa, aut oppido clausum; maxime cum inter hereticos redditus ecclesiastici, utpotè intercepti, non

sint tales, quod animū inescare possint. Altera via est plana, & efficacior, non solum pro tænda plebe **condum heresi infecta**, sed etiam **pro lucrandis ministris hereticis subuersoribus**, & quæ possit præstari à Sacerdote, etiam tenuis literaturæ, & cuius facile possit haberi copia, & hæc est charitas ardens, nullas fouendo animo cogitationes, quæ contemptu dignos hereticos suadeant. Præterea conando reddere eos beneuolos, ut rectè de ipso Curato sentiant, & intra se iudicent hoc autem paratur comitate, & affabilitate, & non controuertendo, aut disceptando, sed solum sermonem constituendo de illis, in quibus nobiscum conueniunt. Ad hæc, Curatus videat quibus vitiis, tum ipsi ministri, tum alij heretici teneantur, & totus incumbat ex eorum cordibus radicitus euellere illa, & ipsis auulsis videbit, omnē heresim pro-

prostratam. Adde, quod cum heretici ut plurimum errent non admittentes precepta Ecclesie, eò quod obligent sub mortali, Curatus contranitatur, & hortetur, ut eruat eos à pusillanimitate spiritus, & animet ad concipiendos spiritus, quibus in Domini virtute ostendet posse non solum fieri iussa, sed multò maiora, facilitate mira. Hec omnia ex Epistola Iacobi Fabri desumpta sunt ex Bibliotheca Selecta Antonij Possenini lib. 7. cap. 3.

His posset fortè addi. Si in loco fuerit heresis arca, seu minister hereticus, alliciendus est ad ouile, etiam spe commodi temporanei si fortè tali oblectamento attrahatur: Ideo Curatus pro viribus cum Episcopo curabit, etiam ex redditibus Ecclesiasticis, ut pensionibus, aut alijs donis hunc lucrari. Sic Gregorius XIII. & Clemens VIII. multos lucrati sunt. Et si minister fu-

erit apostata ab aliqua religione, pariter curabis ei parochus. reditum ad monasterium, & immunitatem ope Episcopi: multi enim miserè alias pereunt, cum magna aliorum ruina, quibus si hac via prouideretur fortasse ipsi & reliqui salui forent. Super omnia verò talis Curatus eccellente exemplo omnium virtutum eluceat, quia miraproficiet. Libet ferre exemplum istius generis. Circa annum Domini M.D.LXXV. Hieronymus de Rue-re, tunc Archiepiscopus Taurinensis in subalpinis, postea verò Cardinalis, delegavit in Vallem Perosetitam in subalpinis propè Pinarolū totam hereticam, Sacerdotem iuvenem ex Seminario suo Archiepiscopali. Is cum socio vallem ingressus peruenit ad quandam villam, ubi persistens, & incipiens suæ delegationis officio fungi, mira sunt quæ passus sit ab hereticis loci, tamē

patien-

patientia, & vite innocentia, bre-
ui multum profecit, ita ut esset ad-
mirationi. Quid maius, aggressione
operis tam desperati, an progressus
eiusdem inopinati?

DE
MORIBVN-
DIS.

Caput Decimum tertium.

1.

Veritur. An Cu- ^{Curatorem}
ratus, ut audit ali- ^{quarati in-}
quē infirmari de- ^{firmos pro}
beat se ingerere, & ^{Sacramen-}
hortari ad Sacra- ^{tis.}

menta suscipienda, vel sufficiat
ea dare petenti? *Respond.* Præter-
dicta cap. 5. num. 3. & cap. 7. num.
77. Diligentius incumbendum
in causa infirmi, quam in causa sa-
ni: Sed quia fragilitas naturæ hu-
manæ talis est conditionis, ut
infirmus malè accipiat cum

Z 4

statim